

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:2824

av Mikael Oscarsson m.fl. (KD)

Försvars- och säkerhetspolitisk inriktning

Innehåll

Förslag till riksdagsbeslut	1
Säkerhetspolitisk inriktning	3
Läget i Försvarsmakten	4
Bakgrund	4
Operativ förmåga	6
Ett stärkt svenskt försvar	9
Stärkt förbandsverksamhet	10
Investera i nytt luftvärnssystem	11
Militär närvaro på Gotland	11
Utred samlad logistikjänststrategi	12
Samhällssäkerhet	14
Cybersäkerhet	16

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkerhetspolitisk inriktning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ansöka om Natomedlemskap och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en revision av Försvarsmakten görs vartannat år i enlighet med motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om frivilligorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det civila försvaret och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Försvarmaktens broläggningförmåga och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att investera i ett nytt luftvärnssystem och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att luftväret ska ha kapaciteten att täcka minst två större geografiska områden samt Gotland och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Försvarmaktens möjlighet till kvalificerade övningar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om militära övningsfält och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om beredskapskontroller och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om beredskapsövningar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en samlad logistiktjänststrategi och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att utreda hur Försvarmakten skulle kunna vara övriga samhället behjälpligt vid krissituationer och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om operativ förmåga och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbandsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om militär närvaro på Gotland och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för en samlad cybersäkerhetsmyndighet och tillkännager detta för regeringen.

Säkerhetspolitisk inriktning

Kristdemokraterna eftersträvar en trygg och värdig tillvaro för alla människor.

Förmågan att möta såväl inre som yttre hot utgör två grundläggande uppgifter för det offentliga. Vi är en del av världssamfundet och beroende av fungerande förbindelser med resten av världen. Miljö och klimatförändringar, demografi, energiberoenden,

kärnvapenspridning, terrorism, bristande respekt för mänskliga rättigheter och internationell organiserad brottslighet är globala företeelser som påverkar vår säkerhet. Vi måste vara beredda att, efter vår förmåga, bidra till en säkrare och tryggare värld. Försvarets huvuduppgift är att värna människors liv, värdighet och frihet.

För att bygga ett starkt, brett och ändamålsenligt försvar vill Kristdemokraterna fokusera på försvarspolitikens innehåll. Försvarmaktens förmåga att lösa nationella uppgifter – att försvara Sverige – har nu i och med försvarsöverenskommelsen förbättrats. Men, Kristdemokraterna vill här presentera nästa steg för säkerhetspolitikens utveckling. Önskvärt är att försvaret har kapacitet som säkerställer ett fullgott försvar av svenskt territorium. Marinen bör förstärkas så skydd av importsjöfart och mottagande av utländsk hjälp i anslutning till västkusten kan säkerställas samtidigt som sjöstrid på ostkusten måste kunna genomföras parallellt. Flygstridskrafterna bör förstärkas och ges förmåga att kraftsamla till alla delar av landet genom att basorganisationen förstärks.

Utöver att förvalta och utveckla befintlig verksamhet måste vi samtidigt lyfta blicken och påbörja arbetet med att se över på vilka nya fronter och i vilka nya konstellationer vi måste kunna samverka. Nya hot, som ett traditionellt försvar inte rår på har uppstått, då dessa står för dörren krävs bl.a. att vi utvecklar ett välfungerande cyberförsvar som kan stå emot attacker mot viktig it-infrastruktur och system av vikt för samhällets funktion.

Att bygga upp ett försvar som självt kan försvara Sverige på flera fronter samtidigt är varken realistiskt inom en överskådlig framtid eller kostnadseffektivt. Därför föreslår vi att Sverige ansluter till försvarsalliansen Nato. För att möjliggöra ett heltäckande försvar av Sverige är inte bara resursförstärkningar och ett medlemskap i Nato lösningen. Frivilligorganisationerna är också en vital del i försvarsarbetet. För att underlätta frivilligorganisationernas arbete är det av yttersta vikt att de får de förutsättningar som krävs för att deras högkvalitativa arbete ska kunna fortsätta att utvecklas. Organisationerna bidrar till att stärka det breda säkerhetsarbetet samt att förankra Försvarmaktens arbete hos civilbefolkningen. Genom att stärka frivilligorganisationerna i fredstid så kommer också organisationernas förmåga att möta allvarliga händelser och kriser att öka.

För att säkerställa bibehållna samhällsfunktioner vid ett skymningsläge är också ett fungerande civilt försvar absolut nödvändigt. Planeringen för totalförsvaret måste

återupptas och myndigheters förmåga på central och regional nivå att prioritera och fördela resurser vid höjd beredskap bör utvecklas.

Målet med det civila försvaret ska vara att värna civilbefolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och att bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp. Detta bygger alltså in en robusthet i samhället som gör att samhället kan upprätthålla vissa funktioner trots ett försämrat säkerhetsläge.

Under allt för många år har arbetet med att planera ett civilt försvar uteblivit. Förberedelserna har varit sparsamma eller inga alls och möjligheten att upprätthålla någon form av civilt försvar vid en kris är idag mycket små om några alls.

Då omvärldsläget senaste åren förändrats till det sämre finns det ett behov av att återuppta planeringen och förberedelserna för det civila försvaret. Kristdemokraterna delar regeringens analys att det finns behov av att utveckla samhällets förmåga att stödja Försvarsmakten vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld. Därför måste det civila försvarets förutsättningar ses över och planering för detta påbörjas skyndsamt.

För Kristdemokraterna är försvarsöverenskommelsen första steget för ett starkare försvar som ändamålsenligt kan försvara Sveriges gränser. Vi ser att försvarsöverenskommelsen gör gott i att staka ut en ny väg för att Försvarsmakten ska ha tillgängliga resurser och möjligheter att göra det den gör bäst – försvara vår fred och frihet.

Läget i Försvarsmakten

Bakgrund

Försvarsmakten av i dag är ett resultat av försvarsbesluten 1996, 2000, 2004 och 2009, vilka innebar stora nerdragningar och förändrade inriktning från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar. Den allmänna värnplikten har lagts vilande och insyn i Försvarsmakten har således minskat som en konsekvens av att allt färre kommer i kontakt med myndigheten.

Försvarsmaktens organisation har sedan kalla krigets slut minskat på ett sätt som drastiskt överstiger konsekvenserna av 1925 års försvarsbeslut. Sedan 1988 har antalet brigader minskat från 29 till 23, lokalförsvarsbataljoner från 85 till 14. Hemvärnet från

ca 100 000 till ca 22 000 man. Antalet flygdivisioner har nedgått från 17 till 45. Flygvapnets basbataljoner har reducerats från 32 till 26. Luftvärnsbataljoner från 22 till 2. Stridsfartygen är nu 7 från att ha varit 34. Antalet ubåtar har minskat från 12 till 4. Antalet personer i krigsorganisationen har gått från ca 850 000 till ca 53 000 (inklusive de 22 000 i hemvärnet).

Som andel av BNP har finansieringen sjunkit drastiskt för Försvarsmakten. Åren 1975 och 1976 låg finansieringen ungefär på 3,1 % av BNP. För tre år sedan, 2012, var finansieringen nere på motsvarande 1,2 % av BNP. Denna drastiska nedskärning där lejonparten av finansieringen försvunnit för försvaret är det inte längre möjligt att upprätthålla ett territoriellt försvar på flera fronter vid ett skymningsläge. Därför är försvarsöverenskommelsen ytterst viktig. Överenskommelsen är ett trendbrott där Försvarsmakten för första gången under ett antal decennier får ökade anslag och därmed också kan börja återuppbygga lite av det som under alla dessa år skurits ned.

De minskade anslagen till Försvarsmakten och effekten av att den allmänna värnplikten lades vilande 2010 har gjort att allt färre kommer i kontakt med myndigheten. Detta leder till att medborgarnas möjlighet att få insyn i Försvarsmaktens verksamhet minskat drastiskt. Detta är ett påtagligt demokratiproblem. Sveriges medborgare har mycket begränsade möjligheter att bilda sig en uppfattning om Försvarsmakten, dess verksamhet och huruvida avdelade medel används på bästa sätt. Detta samtidigt som främmande länder kan bilda sig en tämligen klar uppfattning om Försvarsmaktens förmåga.

Därför föreslår Kristdemokraterna att det årligen genomförs en oberoende analys av Försvarsmaktens verksamhet och förmåga och att den redovisas offentligt i ett sammanhang. I redovisningen bör faktorer som bemanning, materieluppfyllnad, genomförd utbildning, kostnader och bedömd förmåga relaterat till förbandsmålsättningarna redovisas för varje krigsförband. I vissa, mycket få, fall som t.ex. några specialförband avsedda för terroristbekämpning eller motsvarande uppgifter, kan det finnas skäl att överväga i vilken mån uppgifterna ska vara öppna. För att det inte ska råda någon tvekan om att redovisningarna är opartiska och objektiva bör analysen utföras av t.ex. Riksrevisionen.

Operativ förmåga

Stora delar av landet saknar och kommer att sakna militär närvaro. Förutom hemvärnsförband, finns inga militära enheter mellan Stockholm och Boden i norr. I södra delen av Sverige är arméstridskrafterna koncentrerade till ett fåtal garnisoner: Skövde/Karlsborg, Revinge, Eksjö och Halmstad. Cheferna på dessa platser har samtidigt ansvaret för att stödja och leda hemvärnsförbanden i respektive region. Chefen för I 19 i Boden har ansvaret för cirka tio hemvärnsbataljoner som täcker halva Sveriges yta, de fyra nordligaste länen med sina 53 kommuner. Flygvapnet är baserat på tre ställen: Ronneby, Såtenäs och Luleå. Flottan i Karlskrona och amfibieförbanden på Berga. De begränsade basresurserna gör det mycket svårt att flexibelt utnyttja flygstridskrafterna över hela landet, samtidigt som det gör det omöjligt att sprida flygplanen för att därmed minska sårbarheten vid ett eventuellt angrepp.

Chefers och stabers förmåga att leda förband och annan verksamhet är kraftigt urholkad. Det är mer än tveksamt om den kan återtas till 2019 om inte övningsverksamheten intensifieras avsevärt. Detta måste tas i beaktande vid bedömningen av den operativa förmågan. Förbandens verkliga förmåga kan vara avsevärt mindre än vad som framgår av deras organisationsstruktur och utrustning.

Behovet av operativ förmåga varierar med den situation som kan uppstå. Hur dessa situationer exakt skulle kunna se ut är omöjligt att förutsäga. Det är dock fullt möjligt att dra generella slutsatser av arten: vid ett eventuellt militärt hot måste flygbaser kunna skyddas – det kräver kvalificerat luftvärn; markstridsförband som saknar broläggare har begränsad anfallsförmåga etc.

Insatsorganisation 14, IO14, som nu dessvärre inte ser ut att bli aktuell förrän tidigast något år efter utgången av försvarsöverenskommelsen är tämligen väl lämpad för att i fredstid hantera incidenter och hävda Sveriges territoriella integritet. Med tillräcklig förberedelse, kan den organisationen också avdela kvalificerade såväl mark-, sjö- som flygresurser till internationella uppgifter av olika slag. Skulle Sverige eller delar av Sverige bli angripet kommer vi att med egna resurser, förutsatt att alla förband hunnit mobiliseras och samövas, kunna lösa i stort sett följande uppgifter:

Markstridsförbanden (hela armén), i samverkan med huvuddelen av marin- och flygstridskrafterna skulle under kortare tid kunna försvara ett begränsat geografiskt område, t ex Stockholms län, mot ett begränsat angrepp. Förmågan att anfalla och slå en motståndare (även en måttligt stor styrka) som luftlandsatt eller landstigit på svenskt

territorium kommer att vara mycket begränsad. De nationella skyddsstyrkorna (hemvärnet) kommer att fylla en viktig uppgift i att bevaka och skydda viktiga anläggningar mot sabotage och liknande hot. Sammantaget innebär det att endast en liten del av landet kan försvaras och då endast under kort tid. Möjligheterna att återta viktig terräng eller viktiga anläggningar är mycket liten, i det närmaste obefintlig. Flottan skulle med ytstridsfartyg kunna genomföra kustnära insatser i en riktning mot en angripares företag till sjöss, det förutsatt att stora delar av flygstridskrafterna avdelades till att skydda dessa insatser när de genomförs. Ubåtarna skulle under lång tid kunna utföra spanings- och anfallsföretag i en, eventuellt två, riktningar i Östersjön. Flygförbanden skulle kunna luftförsvara nordligaste Sverige och delar av Sydsverige under begränsad tid, eller i en riktning under något längre tid, det under förutsättning att det återskapas ett krigsbassystem så att flygplanen inte blir beroende av ett litet fåtal sårbara baser.

Risken är dock stor för närvarande att ingen av de ovan angivna uppgifterna kan genomföras som beskrivet om det föreligger ett lufthot i form av konventionellt attackflyg, beväpnade obemannade flygfarkoster, kryssningsrobotar eller ballistiska robotar. Därför ställer vi oss positiva till att överenskommelsen skjuter till ytterligare ett toppmodernt luftvärnssystem under överenskommelsens löptid.

Modellen med arsenalförvaring är mycket sårbar för tidiga insatser med robotar, flyg och sabotageförband. Logistikorganisationen i övrigt är också uppbyggd på ett sätt där det saknas mellanled som kan säkerställa flödet av förnödenheter, ammunition, reservdelar etc. från centrala förråd till de stridande förbanden. Det innebär att förbanden efter en första insats riskerar att stå utan förnödenheter under lång tid. Kristdemokraterna anser att förvaringen och logistikorganisationen bör ses över i syfte att på sikt komma tillrätta med nuvarande problem.

Inriktningen i solidaritetsförklaringen anger att Sverige ska kunna ge och ta emot militär hjälp. Ska det vara realistiska optioner förutsätter det omfattande förberedelser. Förmågan att ge hjälp grundar sig på hur de svenska förbanden är utformade, deras tillgänglighet och deras förmåga att samverka med utländska enheter, förutom avvägningen mellan att ha förband kvar i Sverige kontra att skicka dem utomlands. Förmågan att ta emot hjälp bygger på att det finns en organisation och infrastruktur som kan hantera detta. I Insatsorganisation 2014 saknas båda, i det fall det skulle röra sig om större utländska enheter som ska baseras och genomföra verksamhet i Sverige. En allvarlig brist är avsaknaden av en organisation som förberett de utländska förbandens

gruppering, samverkan med svenska förband och staber, samt nödvändiga samordningen med det civila samhället. Det senare gäller exempelvis förnödenhetsförsörjning, sjukvård, polisiär verksamhet m.m. Lika allvarlig är bristen på svensk luftvärnsförmåga för att skydda deras ankomst, förflyttningar, basering/gruppering och verksamhet. Skulle det röra sig om flygförband är det begränsade antalet militära flygbaser och deras begränsade storlek, ett allvarligt hinder för att ta emot utländskt stöd, speciellt i en situation där det inte råder krig och insatsen utfördes i ett krigsavhållande syfte. I ett sådant läge är det osannolikt att Försvarsmakten kan rekvirera t ex Arlanda eller Landvetter för militära ändamål. Även om det skulle vara möjligt, måste även då ett stort antal åtgärder vara förberedda lång tid innan, under månader eller år. Därför är det av yttersta vikt att förmågan ses över i syfte att möjliggöra en organisation som kan ta emot hjälp.

Att Försvarsmakten till delar är uppbyggd enligt ett modulsystem ger goda möjligheter att bidra till solidaritetsaktioner när gott om tid står till förfogande. Skulle det röra sig om insatser med kort varsel, veckor till någon eller några månader, är dock risken uppenbar att förbanden inte kommer vara tillräckligt samövade ifall de skulle behöva genomföra strid. Samma problem gäller vid nationella insatser, det vill säga vid försvar av svenskt territorium. Förbanden kommer inte att vara samövade vid ett snabbt uppväxande hot, än mindre vid ett överraskande angrepp. Förmågan till samverkan med utländska förband är en direkt funktion av samövningar i fred. Ska ambitionen i solidaritetsförklaringen nås krävs det avsevärt mer av sådana samövningar, nationellt som internationellt, och med större förband, än vad som genomförs i dag.

I detta led krävs ett antal åtgärder där beredskapskontroller och beredskapsövningar spelar en viktig del. Att det genomförs beredskapskontroller för att se i vilken mån den i dag existerande organisationen har förmåga att med kort varsel inta en högre beredskap. Åtgärden är mycket angelägen då Försvarsmakten i dag består av nyorganiserade förband vilka dessutom skall understödjas av en helt ny logistikorganisation. Systemet måste prövas och svagheter identifieras och åtgärdas. Det skulle dessutom bidra till att fokusera personalens uppmärksamhet mot Försvarsmaktens huvuduppgift – värna vår territoriella integritet.

Ett stärkt svenskt försvar

Den politiska situationen i vår del av världen har förändrats på kort tid och blir allt mer allvarlig. Den militära övningsverksamheten i Östersjön är återigen på nivåer som under

kalla kriget. På kort tid har svenskt territorium kränkts ett antal gånger. Men även våra grannar har fått se sina territorialgränser kränkta. Vi ser ett Ryssland som har blivit allt mer aggressivt i sitt uppträdande. Ukraina är bara det senaste exemplet.

Med alliansregeringens tillträde år 2006 avbröts en långvarig process som lett fram till att Försvarsmaktens förmåga nedgått till en orimligt låg nivå. I samband med försvarsbeslutet år 2009 gavs Försvarsmakten en tydlig inriktning för sin framtida utveckling. Våren 2015 träffades en överenskommelse mellan Kristdemokraterna, Centerpartiet, Moderaterna och regeringen. Överenskommelsen kommer ge ett extra tillskott till försvaret om 10,2 miljarder kronor för perioden 2016–2020. Som ett steg i utbyggnaden av vår försvarsförmåga kommer nu inte bara ett skyttekompani utan även ett stridsvagnskompani att stationeras på Gotland. För att kunna bemanna kompanierna krävs att rekryteringarna kommer igång senast under nästa år, 2016, för att nå full styrka under 2018.

Att kunna försvara Gotland skapar en tröskeleffekt som gör det mindre intressant att kränka svenskt territorium. Men, förstärkningarna av försvaret får inte avstanna här. Som en konsekvens av den förda försvarspolitikerna de senaste 15–20 åren har vi kraftigt dragit ned på nyckelfunktioner inom försvaret som måste återupprättas. Personalbristen måste lösas. Ubåtsjaksförmågan, kunskapen och möjligheten att lägga broar måste byggas ut och inte minst, möjligheten till kvalificerade övningar måste stärkas.

Möjligheten att kunna hålla kvalificerade övningar för att utbilda och öva verksamheten är fundamentalt. Utan övning är det inte möjligt att upprätthålla en kvalitativ verksamhet. Problemet för Försvarsmakten idag är att de är förhindrade att använda närmare en tredjedel av övningsfälten. Orsaken är att fälten ska miljöprövas, vilket vi i grund och botten är positiva till. Problemet är att ärendena tar drygt 8 år i genomsnitt innan de avgörs. Detta försvårar allvarligt Försvarsmaktens möjligheter till övning.

I försvarsöverenskommelsen ingår en satsning på Gotland. Dock så måste ett mekaniserat förband på Gotland ha ett fungerande övningsfält för att kunna uppnå sin fulla potential. Tofta skjutfält, som är det fält kommande förband på Gotland kommer att vara hänvisade till att öva vid ligger idag för avgörande på regeringens bord tillsammans med 17 andra överklaganden. Dessa utdragna processer riskerar att försämra Försvarsmaktens möjlighet till kvalificerade övningar och försvårar den satsning som nu är på gång på Gotland med stridsvagnsförband och mekaniserade förband.

Parallellt med att dessa funktioner återtas måste också arbetet med att se över vilka nya hot som står för dörren fortsätta och intensifieras.

Stärkt förbandsverksamhet

I och med att det nationella försvaret åter blivit en huvuduppgift för Försvarsmakten bör principen med ett modulbaserat system där förbanden sätts ihop efter behov – med allt vad det innebär med samträningsbehov, bristande personkännedom och risken att olika funktioner inte är anpassade till varandra – överges. Istället bör förbanden organiseras så att de är omedelbart användbara, där alla nödvändiga system ingår i förbandet från början och därmed också regelmässigt övar tillsammans. Skulle det vid internationella uppgifter vara så att alla funktioner inte är nödvändiga så tas de helt enkelt inte med. Denna princip bör definitivt gälla på bataljonsnivå och övervägas på brigadnivån, där den dock i det senare fallet kan behöva modifieras i brist på funktionsförband och de stora geografiska avstånd som kan bli aktuella. I detta sammanhang bör det på sikt upprättas en tredje brigadstab. Därmed skulle förbanden i Boden, Skövde och på Revingehed enklare kunna övas i brigads ram och ledningen av förbandsproduktion och försvarsförberedelser förenklas. Samtidigt skulle ansvarsförhållandena förtydligas.

Frågan om allsidigt sammansatta förband hänger även ihop med den i grunden allvarligaste bristen av alla, officerskårens kraftigt urholkade förmåga att föra förband i fält. Den bristande förmågan återfinns redan på kompaninivå och är akut på bataljons- och brigadnivåerna. Förutom att än tydligare prioritera förbandsverksamheten och övningar med förband krävs här sannolikt strukturella förändringar som ökar tillgängligheten av fulltaliga förband. Här finns flera vägar att gå: öka andelen kontinuerligt tjänstgörande soldater på bekostnad av de tidvis tjänstgörande, kalla in de tidvis tjänstgörande oftare på bekostnad av deras möjligheter att delta i internationella operationer, skapa speciella ”övningsförband” kopplade till Försvarsmaktens skolor. Här kan ett utökat nordiskt samarbete också spela en betydelsefull roll. Sannolikt kommer det behövas en kombination av alla dessa åtgärder.

Investera i nytt luftvärnssystem

Ett försvar bygger på ett antal grundpelare, luftvärnet är en av dessa. Luftvärn är sedan länge ett krav för att ha möjligheten att vid en kris upprätthålla territorialgränsen. Utan

ett fungerande, effektivt och geografiskt utspritt luftvärn kan en potentiell attack inte avvärjas, även om landet i fråga har ett starkt luftförsvar.

Dagens svenska luftvärn är underdimensionerat utifrån rådande behovet. Bland annat saknas långräckviddiga luftvärnssystem för att skydda bl.a. flygstridskrafternas baser och befolkningscentra. Försvarsorganisationens förmåga att genomföra kvalificerad väpnad strid är otillfredsställande i brist på övning för såväl officerare som förband. Antalet förband räcker inte till för att försvara de allra mest prioriterade områdena.

För att undanröja de mest akuta bristerna inbyggda i IO14 och för att påbörja en anpassning till de krav vi kan se framför oss på 2020-talet anser Kristdemokraterna att ett nytt luftvärnssystem med medellång räckvidd bör anskaffas till en av de två luftvärnsbataljonerna. Den andra bataljonen bör få systemet i direkt anslutning till försvarsöverenskommelsens utgång.

Militär närvaro på Gotland

För oss kristdemokrater är insikten av Gotlands betydelse ur en försvarsstrategisk synvinkel viktig. Vi vill nu gå vidare i arbetet med att på sikt genomföra ett antal strukturella förstärkningar av försvaret som möjliggör ett effektivt värnande av vårt territorium.

Frånvaron av kvalificerade övningsmöjligheter på Gotland, med öns såväl strategiska som operativa betydelse, är sannolikt den enskilt viktigaste faktorn idag som kan leda till att kommande förband på ön inte kommer kunna effektuera sin fulla potential. Gotland är dock inte enkom viktigt för försvaret av svenskt territorium utan har även avgörande betydelse för vår avsikt att solidariskt bidra till krishantering i Östersjöområdet.

I nästa steg, efter försvarsöverenskommelsens utgång vill vi se att målsättningen ska vara att skapa en organisation som kan möta begränsade angrepp i två riktningar och på Gotland samtidigt. Möjligheten att ta emot utländsk hjälp i Sverige utökas genom ett medlemskap i försvarsalliansen Nato. I stort innebär vårt förslag att den s.k. Insatsorganisation 2014 utökas från två reducerade brigadstridsgrupper till tre fulltaliga brigader samt därutöver innehåller speciellt anpassade enheter avsedda för försvaret av Stockholm och Gotland. De regionala staberna utvecklas till att leda territoriell

verksamhet samt att organisera och leda det stöd som krävs i händelse av utländska förband baseras på svenskt territorium.

Marinens fartygs- och basresurser utökas så att det möjliggör insatser med allsidiga fartygsförband samtidigt i flera riktningar, t.ex. Östersjön och Västerhavet.

Flygvapnets insatsförmåga säkerställs genom att antalet flygplan bibehålls på nuvarande nivå och genom att bassystemet byggs ut på ett sätt som möjliggör en uthållig kraftsamling av huvuddelen av flygvapnet i valfri del av landet. Det tidigare redovisade långräckviddiga luftvärnssystemet ska bli fullt operativt under perioden och ha möjlighet att täcka minst två större områden samt Gotland.

Utred samlad logistiktjänststrategi

I dag betraktas försvarsindustrin i många länder som ett viktigt nationellt intresse. Här spelar även arbetsmarknadsintressen och viljan att utnyttja försvarsindustrin som en ”teknikdrivande” faktor i näringslivet in. Detta är mer eller mindre uttalat i olika länder. Våra nära samarbetspartner Norge och Finland har klart uttalade strategier för att utveckla sin egen försvarsindustri för att tillgodose speciella nationella behov. I det finska fallet är t ex industrins roll i kris och konfliktsituationer en viktig inflytelsefaktor. Sammantaget innebär detta att försvarsindustrier aldrig kommer att arbeta på en fullt ut konkurrensutsatt marknad.

Sverige saknar i dag en sammanhängande försvarsindustristrategi där säkerhetspolitiska överväganden, försvarsindustrins roll i det nationella försvaret, dess roll som internationell samarbetspartner samt Sveriges teknologiska möjligheter vägs samman.

Kristdemokraterna anser det som mycket angeläget att en sådan strategi utarbetas.

Viktiga komponenter i en sådan strategi bör vara:

Hur säkerställer vi tillgången till utländsk försvarsmateriel även vid kriser och konflikter i vår omvärld och i situationer då betalning i form av pengar är av underordnad betydelse, utan främst försvarsmateriel efterfrågas?

Inom vilka försvarsrelaterade teknologiområden kan vi till rimliga kostnader upprätthålla en hög och internationellt konkurrenskraftig nivå och därmed vara en internationellt intressant samarbetspartner?

Hur säkerställer vi en nära samverkan mellan Försvarsmakten och försvarsindustrins kompetenser i kris och krigssituationer?

Hur verkar vi för ett utökat nordiskt och europeiskt samarbete inom försvarsindustriområdet?

Varje land har rätten till självförsvar. Det finns situationer där bruket av vapenmakt kan vara det enda sättet att avvärja humanitära katastrofer. Sverige är beroende av att kunna importera vapen eller delar till vapensystem för att vi ska kunna försvara vårt land och för att vi ska kunna delta i fredsskapande operationer. På samma sätt är andra länder beroende av import av försvarsmateriel för att kunna lösa samma uppgifter. Att vi själva skulle tillverka alla de olika system som Försvarsmakten behöver för att kunna lösa sina uppgifter är såväl ekonomiskt som tekniskt omöjligt.

Problemet är att se till att sådan försvarsmateriel som vi tillverkar eller är med och utvecklar tillsammans med andra inte kommer i händerna på regimer eller grupper som inte delar våra värderingar avseende demokrati och mänskliga rättigheter. Den internationalisering som sker inom alla områden, även tillverkning och utveckling av försvarsmateriel, gör att denna fråga inte enbart är ett svenskt nationellt problem utan även måste bli en del av vårt samarbete inom ramen för olika internationella organisationer som FN, EU och Nato.

Enligt dagens krigsmateriellag får tillstånd enbart ges om exporten är till fördel för svensk försvars- och säkerhetspolitik. Exporten får inte ske till krigförande länder och inte leda till att mänskliga rättigheter kränks. Sverige skiljer därför på försvarsmateriel för strid och övrigt försvarsmateriel.

Kristdemokraterna ser positivt på KEX-utredningens tillkomst och dess förslag om ett demokratikriterium. Export ska endast vara tillåten till stater som har ett etablerat demokratiskt styrelseskick. Nu återstår för regeringspartierna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet att så skyndsamt som möjligt lägga förslag till riksdagen i enlighet med utredningens förslag. Regeringen bör snarast möjligt lägga en proposition till riksdagen i syfte att stärka demokrati och transparens i svensk försvarsmaterielexportlagstiftning.

I detta arbete utför Försvarsexportmyndigheten ett viktigt arbete, där man lyckas balansera mellan att främja export av försvarsmateriel till länder som inte för krig och som har ett etablerat demokratiskt styrelseskick samtidigt som myndigheten hjälper svensk försvarsmaterielindustri att hitta nya kunder och utöka sina marknader.

Samhällssäkerhet

Försvarmakten har kompetenser och resurser som skulle kunna spela en stor roll vid olika typer av påfrestningar på samhället, t.ex naturkatastrofer, terrorhandlingar och allvarliga olyckor. Under lång tid har det funnits en uttalad tveksamhet såväl på politisk nivå som bland andra myndigheter att utnyttja Försvarmaktens olika förmågor vid händelser där olika civila myndigheter har huvudansvaret. Nedmonteringen av de militära (och civila) staber som hade att samverka i krig, har lett till att kunskapen om Försvarmaktens olika möjligheter att stödja det civila samhället till mycket stor del försvunnit. Detta innebär att dessa befintliga statliga resurser riskerar att bli outnyttjade i situationer där de skulle kunna göra stor nytta, att olika myndigheter anskaffar system där likartade system redan finns i Försvarmakten, att det byggs upp parallella kompetenser inom statsförvaltningen, samt att underhållskostnaderna för olika system blir höga genom att materielanskaffning och underhåll inte samordnas mellan civila myndigheter och Försvarmakten. Effekten av eventuella insatser blir också lägre genom att berörda civila myndigheter inte övat ihop med olika komponenter ur Försvarmakten och därmed inte heller vet hur resurserna skulle kunna utnyttjas på bästa sätt.

I Försvarmakten finns bland annat nedanstående resurser och kompetenser vilka borde kunna utgöra en del av samhällets beredskap vid allvarliga hot, olyckshändelser och katastrofer.

Försvarmakten disponerar ett femtiotal helikoptrar. Vissa är optimerade för eftersökning och räddning av personer såväl över land som över vatten. De nyanskaffade helikoptrarna av typen ”Blackhawk” kommer att utgöra en betydande transportresurs för att snabbt flytta t.ex. personal och materiel till ett område där lokala myndigheters resurser måste förstärkas. Vissa av helikoptrarna är utrustade för medicinska uppdrag och skulle kunna bidra vid större olyckor när den civila organisationen för ambulanshelikoptrar är otillräcklig.

Den stora transportkapacitet som finns i form av Försvarmaktens transportflygplan är också en resurs som i avsevärt större utsträckning skulle kunna planeras in i samhällets beredskapsåtgärder när det gäller olika typer av icke-militära hot.

Ingenjörsförbanden har fordon som är optimerade för att kunna arbeta under extremt ogynnsamma förhållanden, exempelvis röja vägar eller rasmassor. De har också

personal vilken är specialutbildad på att hantera och desarmera olika typer av bomber och sprängladdningar.

Vid många garnisoner finns speciella, terränggående, skyddade bärgningsfordon med en kapacitet överstigande de flesta civila bärgningsbilar, som skulle kunna var ett bidrag i situationer där sådana egenskaper vore värdefulla.

Försvarmaktens olika typer av bepansrade personaltransportfordon skulle kunna utgöra en värdefull resurs för polisen vid insatser där det föreligger stor risk för att personalen skulle kunna bli beskjuten, t.ex. vid ingripande mot terrorister.

Försvarmaktens rörliga stabsförband som har förmågan att snabbt samordna olika verksamheter i stor skala skulle kunna var ett stöd för olika civila chefer, t.ex. en kommuns räddningsledare, i händelse av katastrof.

Försvarmaktens personal är generellt sett en i många stycken outnyttjad resurs, med undantag av hemvärnet som redan i dag ger ett viktigt bidrag till det civila samhällets säkerhet. Vissa av specialförbanden skulle kunna utgöra en förstärkningsresurs till polisens nationella insatsstyrka. I stort sett alla förband skulle kunna utgöra en resurs om det uppstod ett behov av att förstärka bevakningen av känsliga objekt, t.ex. större flygplatser vid ett allvarligt terrorishot. Det stora problemet är i grunden inte bristande lagstiftning eller författningsstöd – myndigheter har rätt att begära stöd från varandra – utan snarare är problemet olika myndigheters tendens att vilja skaffa egna resurser för alla tänkbara eventualiteter. Detta leder till en misshushållning med statens medel. En annan faktor som bidrar till att Försvarmaktens resurser riskerar att bli outnyttjade i situationer där de skulle kunna göra stor nytta, är att det inte genomförs några mer omfattande samövningar. Alltså praktiska övningar där olika myndigheter på ett handfast sätt får tillfälle att lära sig om Försvarmaktens olika förmågor. De fyra regionala staber som nu upprättas för att utöva territoriell ledning och förbättra samverkan mellan civila och militära myndigheter, bör därför också ges uppgiften att initiera en ökad övningsverksamhet där kvalificerade militära resurser (inte bara hemvärnet) ställs till andra myndigheters förfogande för att bidra vid naturkatastrofer, stora olyckor eller andra händelser som kan påverka människors säkerhet. Det är inte heller osannolikt att en ökad samverkan med civila myndigheter skulle kunna vara en motivationshöjande faktor för de soldater som ska tjänstgöra under lång tid i Försvarmakten och kanske därför skulle finna övningar av annan karaktär, än rent militära, som stimulerande.

Cybersäkerhet

Vårt samhälle, liksom de flesta samhällen i världen är och blir allt mer beroende av informationsteknik. Det kan gälla datorbaserad styrning och övervakning av viktiga samhällsfunktioner som t.ex. elförsörjning, vattendistribution, trafikreglering på vägar, järnvägar och i luften eller hantering av andra funktioner som betalningar, handel och information.

Cyberangrepp kan leda till mycket omfattande följder för samhället, i vissa avseenden lika förödande som ett angrepp med konventionella vapen. Till skillnad från konventionella angrepp kan det vara utomordentligt svårt att identifiera vem som står bakom ett cyberangrepp. Frågan uppstår också, om man kan se cyberangrepp som en krigshandling, som kan besvaras med konventionell vapenmakt. Sannolikt inte, bl.a. med osäkerheten om vem som ytterst initierat angreppet. Hot om cyberangrepp kan dessutom utnyttjas i utpressningssyfte – inte bara mot företag och organisationer utan även mot regeringar. Samhället måste därför ha en god förmåga att såväl möta direkta angrepp som att avskräcka en eventuell angripare. Det kan bara ske på samma arena som hotet uppträder – cyberarenan.

Systemet för informationssäkerhet, precis som det svenska krissystemet i övrigt, bygger på två grundprinciper: ansvars- och närhetsprincipen. Närhetsprincipen betyder att en kris först och främst ska hanteras där den inträffar av de närmast berörda och ansvariga. Ansvarsprincipen innebär att den som bedriver verksamheten i vanliga fall även är ansvarig i en krissituation. Om de lokala resurserna inte räcker till och om hanteringen av incidenten blir för omfattande kan statliga insatser bli aktuella. Genom att cyberhotet sällan kan avgränsas geografiskt eller till en enskild verksamhet innebär det att staten ofta kommer att spela en viktig, ibland avgörande, roll.

Det finns sex myndigheter i Sverige som har ett av regeringen utsett ansvar för informationssäkerheten i samhället. Dessa myndigheter ingår i Samverkansgruppen för informationssäkerhet (Samfi). Att benämna Samfi som Sveriges cyberförsvar vore inte korrekt. Den är först och främst inriktad mot Sveriges informationssäkerhet och hantering av it-incidenter. De myndigheter som ingår i Samfi är: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Försvarmakten (FM), Försvarets materielverk (FMV), Försvarets radioanstalt (FRA), Rikspolisstyrelsen (RPS) (som representeras genom Rikskriminalpolisen och Säkerhetspolisen) samt Post- och telestyrelsen (PTS).

MSB har främsta ansvaret för informationssäkerheten i Sverige. De övriga myndigheternas aktivitetsområden är främst av stödjande och förebyggande karaktär.

Det finns en medvetenhet att samhällets skydd mot cyberangrepp måste stärkas. År 2010 och 2011 fick FRA i uppdrag av regeringen att lämna förslag på hur ett tekniskt detekterings- och varningssystem (TDV) för samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur kan utformas och införas och hur synen på cyberförsvar skulle kunna utvecklas.

I en sammanfattning av FRA:s syn på ett cyberförsvar står bl.a. följande:

”Ett TDV-system av den typ som FRA beskriver är endast en komponent i ett väl fungerande cyberförsvar. Ett fullständigt skydd kommer aldrig att vara möjligt men med ett förebyggande arbete i kombination med andra åtgärder, såsom ett TDV, ökar möjligheterna till skydd avsevärt.”

Några rättsliga hinder har i nuläget inte identifierats, men självfallet måste fördjupade rättsliga analyser göras under det fortsatta arbetets gång både hos FRA och hos berörd uppdragsgivare.

Ett problem med skyddet mot cyberhot är att mycket av infrastrukturen och handeln och andra funktioner är beroende av företag eller ägs av företag. Dessa är vinstdrivande och obenägna att satsa stora medel i förebyggande syfte då det är svårt att värdera nyttan i förväg. Detta kan jämföras med kostnader för försäkringar eller för våra gemensamma samhällsfunktioner som brandkåren eller Försvarsmakten. Samhället måste därför införa regler och även vidta andra åtgärder för att underlätta för företag som är beroende av datorbaserad systemstyrning och övervakning samt tvinga dem att vidta förebyggande åtgärder som minskar samhällets sårbarhet mot hot och angrepp inom cyberdomänen.

Det ligger i sakens natur att det inte är möjligt att förutse hur eventuella cyberattacker kan se ut om man själv inte bedriver forskning och försök på hur cyberattacker kan genomföras. Kan man inte agera aktivt mot en angripare kan redan organisationer eller stater med tämligen små resurser överbelasta våra system eller ostört söka svagheter i vårt skydd mot cyberattacker. Det är därför angeläget att vi utvecklar en egen förmåga för att aktivt kunna motverka cyberattacker.

En förutsättning för att vidta såväl passiva som aktiva motåtgärder är att det finns en organisation med mycket bred kompetens. Det innebär bland annat att alla myndigheter,

företag och organisationer måste ha en skyldighet att rapportera alla former av cyberangrepp som riktas mot dem till en central myndighet. Detta är ett nödvändigt led för att skapa den kunskapsbredd som krävs för att möta olika typer av cyberangrepp. Det är dock omöjligt att skapa ett rimligt skydd mot cyberangrepp utan omfattande internationell samverkan rörande olika aspekter av cyberhotet. Även denna samverkan skulle underlättas om den hanterades av en för ändamålet utpekad organisation.

En sådan organisation skulle också ha en viktig roll genom att ge råd om hur man skyddar sig mot cyberangrepp till alla de företag, myndigheter och organisationer vars verksamhet är starkt beroende av fungerande it-system. En speciell aspekt på cyberkrigföring är den roll som den spelar i militära sammanhang. De flesta moderna vapensystem är i dag beroende av avancerad informationsteknologi, t.ex. satellitnavigering, radarsystem, informationsöverföring m.m. Det innebär att det mesta av militär verksamhet kräver såväl kvalificerat skydd mot cyberangrepp som att angrepp mot en motståndares informationssystem kan ge mycket stora fördelar.

Därför föreslår vi att det snarast tillsätts en utredning med uppgift att undersöka och ge förslag på hur en central cyberskyddsmyndighet skulle kunna skapas och hur den ska samverka med andra aktörer i samhället vilkas verksamhet är starkt beroende av fungerande informationssystem. Eventuellt skulle FRA kunna utgöra stommen i en sådan ny myndighet. Därutöver bör Försvarsmakten, i avsevärt större omfattning än i dag, ges möjligheten att utveckla förmågor syftande till att påverka en eventuell motståndares utnyttjande av informationsteknologiområdet.

Mikael Oscarsson (KD)

Andreas Carlson (KD)

Sofia Damm (KD)

Tuve Skånberg (KD)